

GIGI

ELI RUMPALIPOIKA GARIBALDIN ARMEIJASSA

N:o 44

MAILTA JA MERILTÄ

60 p:ää

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

*** Toimittanut TEUVO PAKKALA ***

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä

MAILTA JA MERILTÄ 44.

GIGI ELI RUMPALIPOIKA GARIBALDIN ARMEIJASSA

KIRJOITTANUT

FELICIA BUTTZ CLARK

I LUKU.

Tykkien jyrinää kuului Palermon linnoituksista, ja suuria savupilviä kohosi syvänsinistä taivasta kohti. Lukuunottamatta näitä valkoisia savupyörteitä ei näkynyt pilveäkäänilmänkantamiin. Vuorella, kaupungin takana kohoavien öljypuiden keskellä seiso i Gigi, harte va poikanen, jonka voimakkaat lihakset selvästi erotti repaleisen paidan vaivoin peittämän ruskean hipiän alta. Hänellä oli tuuhea, kihara tukka ja ulkonevat kulmakarvat, joiden suojasta säteilivät tummat silmät.

— Kaupunkia ammutaan, mutisi hän. — Onpa siis Garibaldi vihdoinkin tullut. Eläköön!

Hän tempasi päältään rikkinäisen olkihattunsa, heilutti sitä hilpeästi ja seiso i jälleen kuunnellen. Niin, todellakin kuului tykinjyrinää. Punatakki ynnä hänen punaiset poikansa olivat tulleet pohjoisesta vapautamaan Sisilian kansaa. Ja jälleen kaikui ilmojen halki puolustustykkien jyrinä. Olihan siis Garibaldi vihdoinkin saapunut.

— Eläköön, huusi Gigi jälleen juosten kuin vuohi vuotta alas kalliolta toiselle.

Vuorenharjalla kohoava pieni kylä oli ilmi kapinassa. Rappautuneiden kivitalojen oviaukoista tuli avopäisiä ja puolialastomia miehiä ynnä naisia, jotka kantoivat käsivarsillaan pikku lapsia, suurempien pitäessä kiinni heidän repaleisista, haalistuneista hameistaan. He riensivät kaikki kilvan torille uutisia kuulemaan. Kirjava talonpoikajoukko, joka, maksoi mitä maksoi, tahtoi päästä nykyisistä vaikeuksista — oli kokoontunut pappilan edustalle.

— Oliko totta, että Garibaldi oli tullut? Kukistuuko Palermo? Miten meidän käy? olivat kysymyksiä, joita tehtiin seurakuntalaistensa luokse

saapuneelle valkohapsiselle papille. Hän rakasti heitä jok'ikistä. Ainoastaan hän tiesi, miten he kurjan toimeentulonsa vuoksi saivat henkiihieverissä uurttaa ja puurttaa. Hän koetti kyllä olla uskollinen viheliäiselle Neapelin hallitukselle, mutta sydämessään hän piti Garibaldia Sisilian vapauttajana.

Rientäessään oli Gigi tuntenut innostuksensa kohoamistaan kohoavan ja leimuavin katsein, hattuaan heiluttaen hän liittyi levottomasti hyöriivään joukkoon.

— Eläköön Garibaldi! huusi hän.

— Garibaldi, Garibaldi, vastasivat miehet, ja naiset itkivät.

Turhaan pappi koetti palauttaa järjestystä. Väkijoukkoa oli mahdoton ohjata. Toista sataa miestä oli valmiina heti ilmoittautumaan vapaaehtoisiksi.

— Kuulin tykinjyrinää, kertoi Gigi hetkistä myöhemmin istuuduttuaan kirkon rappusille, kirkonkellojen kumealla äänellä kutsuessa ihmisiä rukoukseen. — Vuorilta näin savun kierivän. Palermo ei pidä puoliaan Garibaldia vastaan. Mikään ei voi sitä pelastaa.

Neuvottelut rupesivat kiihtymään kestäen myöhään yöhön. Kenenkään huomaamatta hiipi Gigi heidän luotaan. Kuljettuaan kapeaa, kiemurtelevaa katuja pysähtyi hän hetkiseksi rappeutuneen talon edustalle. Täällä, kaukana meluavasta rahvaasta, johon myöskin hänen isänsä ja äitipuolensa olivat liittyneet, vallitsi täydellinen hiljaisuus. Sisällä Iva varmaankin nukkui yksin olkivuoteellaan. Vaikkakaan talonpojat eivät olleet saaneet sivistystä, olivat he kuitenkin rehellisiä. Varkauksia ei tarvinnut pelätä, sillä köyhässä kylässä ei kenelläkään ollut mitään menettämistä. Asukkaitten ainoat aarteet olivat heidän kiharatukkaiset, kirkassilmäiset lapsensa — ja nämä saattoi huoleti jättää lukitsemattomiin huoneisiin, joiden suojelijoina olivat perheen mukana asuvat kärsivälliset aasit.

Gigi löysi Ivan odottamastaan paikasta, ja aivan hänen takanaan seisoj uskollinen aasi, jonka kostea henkäys virtasi tyttösen yli hänen nukkuessaan. Gigi syytytti kynttilän katsellen sen valaistuksessa sisarpuoltansa, ainoaa maailmassa, joka oli osoittanut kiintymystä häneen.

— Iva, Iva, kuiskasi hän suudellen nukkuvaa lasta poskelle. — Nyt minä lähden täältä, virkkoi hän, — mutta toivon, ettet unohda veljeäsi.

Eläimen kuuma henkäys oli ainoa vastaus. Gigi astui piirongin ääreen, avasi laatikon, josta otti pienoismuotokuvan, pisti sen paitansa sisälle, lähelle tykyttävää sydäntänsä.

— Tämä ei voi olla varkautta, ajatteli hän, ikäänkuin suojellen itseään omantunnonääneltä. — Hän ei enää tarvitse sitä. Tämä on äitini kuva, ja minä tahdon hänet mukaani.

Ikäänkuin olisi hävennyt jotakin, sammutti hän nopeasti kynttilän ja meni kadulle. Kuu kumotti korkealta likaiseen kyläkujaan. Voimakkaat varjot antoivat Gigille hyvän tilaisuuden hiipiä kenenkään huomaamatta talojen seinävieriä. Taistelunmelske merenrannalla oli tauonnut. Kumpi oli voittanut — Garibaldi, urhoollinen kenraali, vaiko viheliäiset neapelilaiset? Gigi ei omasta puolestaan ollenkaan epäillyt. Hän uskoi vahvasti, että Garibaldista oli tuleva Sisilian, isänmaan, vapauttaja.

Nälästä ja uupumuksesta huolimatta Gigi jatkoi matkaansa Palermoa kohti. Hän ei ollut vielä tehnyt mitään varmoja suunnitelmia, mutta olihan Garibaldi — hänen sankarinsa — siellä. Hänen hyväkseen hän päätti tehdä työtä, ponnistaa niin, vieläpä kuollakin, jos tarvis vaati, jottei pienten lasten — Ivan kaltaisten — enää tarvitsisi ojentaa käsiään kerjätäkseen leipää, niin, että kaunis Sisilia kukoistaisi ja sen vainiot kantaisivat kultaisia satoja.

Niinpä Gigi sankari-unelmiansa hautoen jatkoi matkaansa päivän-nousuun saakka. Pian alkoivat linnut laulaa, ja hän tunsu kukkien suloi-sen tuoksun. Hänen eteensä aukenivat Palermon lähellä olevat valkeat huvilat. Puutarhassa kukkivat ruusut ja liljat, suihkukaivot solisivat ja helmeilevät vesipisarat vaipuivat marmorisäiliöihin.

Keskellä tätä ruusuntuoksua hän tunsu ruudinhajua ja kuuli tykin-jyskettä. Gigin sieraimet laajenivat ikäänkuin sen, joka haluaa taiste-luun. Garibaldi ei ollut vielä valloittanut Palermoa; hän ehti siis ajoissa apuun.

Tiellä tuli kulkue häntä vastaan. Paareilla oli haavoittunut mies, jota kannettiin huvilamuurin portille. Ruusut nuokkuivat huolettomina kesä-tuudessa miesten astuessa sisälle. Gigi, joka oli nälästä hyvin heikko, tunsu tuoreiden haavojen kuvottavan hajun. Aurinko oli laskenut, lyhyesti huoah-taen hän lyykistyi kivikadulle.

II LUKU.

Kuuma heinäkuunaurinko paahtoi armotta Gigi parkaa, mutta hän ei siitä välittänyt. Hän ei myöskään kiinnittänyt huomiotansa ohi rien-täviin ihmisiin, joista toiset kulkivat jalkaisin, toiset ratsastaen hevosilla tahi aaseilla. Siinä oli miestä pää tahi käsivarret kääreissä ja naista, suu-ret, raskaat vaatekääröt pääläella. Kaikilla oli kovin kiire, ja heidän ruskeat kasvonsa olivat kelmeät kauhistuksesta. Palermo oli piiritystilassa. Kaikki, jotka kynnelle kykenivät, pakenivat kiluineen kaluineen kaupun-gista. Garibaldi oli tullut tuomaan heille vapautta, mutta hän toi myös-kin mukanaan sotaa ja kuolemaa, ja yksinkertainen rahvas pelkäsi jäädä kaupunkiin, kunnes lopullinen tulos tulisi selväksi.

Eräs punaisessa sotilasasussa oleva mies avasi huvilan suuren rauta-portin ja haavoittunut toisensa jälkeen kannettiin sisälle. Muutamat heistä vietiin suuren talon vilpoisaan halliin, toiset ruohikkoon kukkivien ruusujen, tuuheiden puiden ja patsaiden keskelle.

Kukaan ei kiinnittänyt huomiotansa Gigiin, kunnes muuan kauniilla hevosella ratsastava komea mies saapui rautaportille. Hänen harmahkot hiuksensa, jalot, voimakkaat piirteensä ja ennen kaikkea käskävä ulko-muotonsa vaikuttivat sen, että väkijoukko hajaantui ja hän pääsi kulke-maan. Ja silloin hänen silmänsä sattuiivat Gigiin.

— Poika parka! lausui hän itsekseen. — Vielä eräs uhri, ja lisäksi kasvava poika! Oi sota, sinä vaadit verosi myöskin maan nuorisosta.

Senjälkeen hän kääntyi molempien ratsastavien sotilaiden puoleen: — Kantakaa poika sisälle. Toivon ettei hän ole vielä kuollut.

Kohta eräs hänen seuralaisiaan hyppäsi maahan, laski kätensä Gigin päälle, painaen korvansa hänen rinnalleen kuunteli hänen kevyttä hengitystensä ja vastasi: — Hän elää, herra kreivi.

— Kantakaa hänet sisään. Vastatessaan punapukuisen palvelijansa tervehdykseen ratsasti kreivi Roberto Romoli huvilansa pihaan, jossa häntä kohtasi omituinen näky. Kukapa muu kuin »hyvä kreivi» olisikaan antanut kotiansa haavoittuneille ja kuoleville tahi vähääkään ajatellut portillaan lepävää köyhää poikaa? Vaikka Palermon takainen vuori oli täynnä valkoisia huviloita ja tuoksuvia ruusuja, oli hän ainoa, joka ajatteli köyhiä ja kärsiviä.

— Kantakaa poika varjoon ja antakaa hänelle ruokaa ja juomaa, jos hän haluaa. Hän näyttää nälkiintyneeltä, ja varmaankin on aurinko vahingoittanut hänen päätänsä.

Kulkiessaan sairaiden keskellä, sitoessaan ammottavia haavoja ja antaessaan sairaanhoitajattarelle ohjauksiansa unohti hän itse olevansa haavoittunut, kunnes verta vuotaen hapuili vilpoisan porttikäytävään, johon Gigi oli laskettu. Eräs nainen oli juuri ruokkinut poikaa, joka oli toipunut ja tuijotti vaalijaansa ruskeilla, hämmästyneillä silmillään.

— Alicia, lausui kreivi, ja hänen vaimonsa kiiruhti hänen luokseen päästään hiljaisen huolestuneen huudahduksen.

— No, vihdoin olet täällä, Roberto. Koko yön odotin sinua turhaan saamatta mitään tietoja sodasta tahi sinusta. Oletko haavoittunut, rakas Roberto?

— Kutsu tänne miehiä, Alicia!

— Pyhä neitsyt, hän on haavoittunut. Hetkeksi vaimo menetti mielenmalttinsa ja Gigi kuuli hänen kuiskaavan: »Jumalani, älä anna minulle tapahtua mitään sellaista; sitä en voi kestää!» — Senjälkeen hän seurasi miehiä, jotka kantoivat hänen puolisonsa huoneeseensa.

Koko päivän Gigi lepäsi marmorilattiaisessa porttikäytävässä miettien mielessään oliko hän taivaassa. Hän oli vielä hyvin heikko ja nukkui enimmäkseen, mutta herättyänsä katseli suihkulähteitä, veistokuvia ja vanhoja, kauniita puita, joiden lomitse iltapäivä-aurinko heitti keihäsmäisiä säteitään kaiken tämän ihanuuden keskellä tuskasta valitteleviin haavoitettuihin. Illan tullen hän laahusti alas portaita, istuutui lepäämään puuta vasten erään sotilaan viereen ja kysyi:

— Mitä Palermosta kuuluu?

— Etkö sitä tiedä? vastasi sisilialainen ominaisella tavallaan tehden uuden kysymyksen.

— Mistäpä minä tietäisin, kun saavuin vuoristosta tänne vasta toissa iltana.

— Ja jäit tänne lepäämään? Teillä talonpoikaispojilla on tosiaankin hyvät päivät, sen minä sanon. Enpä vaan minä, jollei minulta olisi jalat ammuttu, loikoisi täällä antaen naisten hoitaa itseäni.

Tässä huomauksessa oli paljon ivaa ja Gigi punastui.

— Luuletko sitten, että minä sen tekisin, ellei minun täytyisi. — Ja poika teki selkoa pitkästä matkastaan.

— Pyydän anteeksi toveri, vastasi sotilas. — Nyt näen, että olet vasta kasvava poika ja parastapa on kun lähdet kotiisi. Ei hyödytä mitään mennä Palermoon, sillä — —

Hän pysähtyi ja Gigi vastasi aivan suoraan: — Menen liittyäkseni Garibaldiin.

Poikanan odotti, että sotilas, joka oli menettänyt jalkansa taistelussa Neapelin puolesta, päästäisi vihanpurkauksen, mutta sellaista ei kuulunut.

— Silloin voit olla huoleti, vastasi sotilas, — sillä Garibaldi on voittanut. Etkö ole huomannut, että laukaustenvaihto on lakannut? Se päättyi kello yhdeksän aamulla. Leikki, mikäli se koskee Palermoa, on loppunut, ja minä olen iloinen siitä. Vanha Bomba oli kurja tyranni, eikä hänen poikansa, nykyinen kuningas, ole rahtuakaan parempi. Suokoon Luoja, että Garibaldin käsi kohtaisi pian häntäkin. Olemme kyllin kauan kärsineet. Jos minulla olisi jalkani tallella, niin taistelisin hänen puolestansa enkä häntä vastaan.

Uupuneena pitkästä keskustelusta sotilas sulki silmänsä ikäänkuin olisi halunnut nukkua. Gigi, joka istui hänen vieressään, ajatteli syvemmin ja vakavammin kuin koskaan. Illan purppuranväriset varjot hiipivät puiden väliin ja loivat marmoripatsaihin loistavan hohteensa. Huvilasta säteili monenlaisia valoja. Kärsivien valitukset kuuluivat sydäntäsärkevinä hiljaisuudessa. Kukkien tuoksu sekaantui ihmeellisellä tavalla kloroformin ja karbolin hajuun. Valkopukuinen kreivitär kulki haavoittuneiden keskellä tekemässä rakkaudenpalveluksiaan, samalla kun oma sydämensä oli täynnä surua, sillä ylhäällä huvilassa »hyvä» kreivi Roberto lepäsi kuume-houreissa. Siitä yöstä alkaen, jona Palermo antautui Garibaldille ja hänen punatakeillensa, oli maailma kreivitär Alicialle musta ja iloton.

Gigi katseli häntä kunnes uni sai hänet valtoihinsa. Hänen päänsä yläpuolella kimaltelivat lukemattomat maailmat, jotka säteilivät kirkaassa avaruudessa, ikäänkuin iloitsisivat kuolevaisten kärsimyksistä maan päällä, samalla kuin itse sellaisia tuntematta kiitivät äärettömissä avaruuksissa.

III LUKU.

Gigi oli ylen väsynyt. Hän ei ollut nukkunut koko edellisenä yönä ja heräsi senvuoksi vasta auringon heloittaessa suoraan hänen kasvoihinsa. Missä hän oli? Mistä johtui, että hän oli niin kauniissa paikassa? Tätä hän mietti hetkisen, mutta pian hänelle selveni, että hänen oli kiiruhdettava Palermoon. Kenties Garibaldi juuri nyt oli lähtemässä uusille voittoretkille. Hän nousi, lähestyi rakennusta ja näki kreivittären kaariholvissa juomassa aamukahviansa. Hänen viedessään kahvikuppia huulilleen tärisivät hänen kätensä, ja hän oli hyvin laiha. Gigi odotti kunnioittavasti portaiden edessä. Vihdoin kreivitär huomasi hänet ja hymyili.

— Armollinen rouva, virkkoi Gigi, olen tullut lausumaan jäähyväiset ja kiittämään teitä köyhää poikaa kohtaan osoittamastanne suuresta ystävyydestä.

— Oletko syönyt mitään tänään? Mihin menet? Eikö ole paras, että jätät tänne, kunnes olet täysin levännyt?

— Kiitän, teidän armonne, vastasi Gigi kunnioittavasti kumartaen. — Tunnen itseni täysin terveeksi. Olen matkalla Palermoon liittyäkseni Garibaldiin. Olisin kyllä kiittolinen leipäpalasta ja kahvikupista.

— Olet hyvin nuori poikaseni. Senjälkeen hän lisäsi miettiväisesti: — Eikö sinulla ole äitiä, koska lähdet kotoasi?

Gigi viivytteli vastausta. Hän oli luonnostaan hiljainen ja harvasanainen, ja onhan mahdollista, että olot, joissa hän oli elänyt, olivat tehneet hänet sellaiseksi. Hänen isänsä, Romeo Scotta oli henkilö, jonka kanssa ei ollut leikkimistä. Kuka hän oli ja millaista hänen elämänsä oli ollut, sitä ei kukaan saanut tietää, ja harvat uskalsivat tunkeutua hänen salaisuuteensa. Muutamia kuukausia Sisiliaan tulonsa jälkeen hän meni naimisiin kauniin talonpoikaistyön kanssa, joka ei ollut saanut mitään kasvatusta. Gigi oli saanut senvuoksi kasvaa ilman opetusta ja sulkea omaan sieluunsa harvat salaisuutensa. Kerran tarkastaessaan piironginlaatikkoa, oli hän huomannut keltaisissa metallikehyksissä olevan kauniin naisen pienoiskokoisen kuvan, ja tämä kädessään hän juoksi isänsä luokse.

— Kuka on tämä kaunis nainen? kysyi hän. Isä kohotti silloin vihoissaan raskaan kätensä lyödäkseen poikaansa, mutta hillitsi kohta mielensä.

— Se on äitisi, Gigi, vastasi hän odottamattoman hellästi. — Pane nyt valokuva takaisin paikoilleen, ja tultuasi suureksi saat sen.

Senvuoksi Gigi ei mielestään tehnyt väärin ottaessaan sen mukaansa sinä yönä, jona jätti kotinsa. Sehän oli hänen äitinsä — h ä n e n äitinsä, ja siksi hänellä oli täysi oikeus siihen. Äiti oli tullut hänelle eläväksi. Gigi oli unessa tuntenut hänen hyväilynsä, kuullut hänen äänensä ja nähnyt hänen kasvonsa. Hän kuului toiseen maailmaan, joka erkani suuresti yksinkertaisesta epäsiististä kylänväestä. Siksipä myöskin Gigi erosi niin paljon toisista tovereistaan. He sanoivat häntä ylpeäksi, koska hän, vaikkakin repaleissa, aina oli niin puhdas. Ja hänen puheensa oli myöskin puhdasta, senvuoksi, että ä i t i olisi niin tahtonut. Hänen kuvansa oli esiintynyt pojan sisäiselle lapsensilmälle — ja Gigi rakasti häntä. Hän päätti kertoa kreivittärelle äidistään, sillä tämä varmaan oli ymmärtävä häntä.

— Äitini on kuollut. Tässä on hänen kuvansa, lausui poika ottaen esille pienen muotokuvan, joka paidan alla karkeassa nauhassa riippui hänen kaulassaan.

— Tämähän on aatelnainen, huomautti kreivitär hämmästyneenä. Senjälkeen hän säpsähti, katseli tarkoin kaunista kuvaa, jolloin hänen kalpeat kasvonsa saivat yhä heleämmän värin. Pitäen muotokuvaa kädessään hän lisäsi: — Tule mieheni luokse; hän on jälleen tullut tajuihinsa.

Gigi kauhistui ja hänen silmänsä menivät suuriksi. Miksi ei toinen antanut hänelle hänen kuvaansa takaisin? Eihän tällä ollut siihen mitään oikeutta, sehän oli hänen ja ainoastaan hänen.

— Antakaa minulle äitini muotokuva! sanoi hän jyrkällä äänellä.

Hämmästyneenä pojan muuttuneesta äänensävyistä kreivitär ojensi sen hänelle vaieten, ja poika kiinnitti sen jälleen nauhaan ruskean kaulansa ympäri.

— Seuraa minua pyysi kreivitär häntä, mutta toinen pudisti päätänsä. Miksi hän tahtoi kuvaa, hänen ainoata aarrettaan. — Tule poikani, toisti kreivitär hymyillen.

Mutta silloin Gigi polvisti nopeasti toisen polvensa, suuteli kreivitären kättä ja lähti juoksemaan minkä jalat kantoivat kuumaa, kivistä tietä Palermoa kohti. Hän hengitti nopeasti, hänen jäsenensä vapisivat, mutta hän piti lujasti kätensä rinnallaan olevan kallisarvoisen muotokuvan kohdalla.

IV LUKU.

Joukko repaleisia talonpoikia marssi kreivi Romolin huvilan ohi matkalla Palermoon. Gigi näki heidät levätessään väsyneenä tienvieressä, öljypuun varjossa. Toisilla oli keppejä, toisilla lappioita ja kuokkia, jotka olivat heidän sekä ainoat aseensa että työkalunsa.

— Hohoi miehet, huusi Gigi. — Mihin menette tuollaista kyytiä?

— Liitymme Garibaldiin, vastasivat miehet, ja eräs heistä, joka oli varmaankin kuuden jalan pituinen ja näytti toveriensa rinnalla aivan jättiläiseltä, lisäsi: — Jos tahdot, poikani, voit tulla mukaan.

Gigi kavahti pystyyn öljypuun alta ja lähti heidän mukanaan. Hän tunsu ihastuksensa kohoavan joka askeleelta. Vapaaehtoiset kertoivat, miten armoton Neapelin hallitus oli heitä sortanut, mutta nyt oli vapaus lähellä, ja he olivat menossa tarjoamaan vapauttajalle apuansa.

— Mistä olet, poika? kysyi iso mies, jota toveriensa sanoivat »Jättiläiseksi» — nimitys, minkä hän sävyisänä otti vastaan. Hänen rumat kasvonsa, joiden poikki meni suuri arpi yli vasemman posken ja nenän, todistivat ystävällisyyttä ja osanottoa. Gigi tunsu heti vetovoimaa häneen ja luotuaan tutkivan katseen hänen kasvoihinsa, alkoi marssia hänen rinnallaan. Joskaan Gigi ei ollut mikään kääpiö, ulottui hän vain »Jättiläisen» olkapäähän ja pysyi tasaisessa tahdissa hänen kanssaan.

— Olen Genzanosta, vastasi hän osoittaen jonkinmoista levottomuutta. Hän ei halunnut, että joku isänsä ystävä lähettäisi hänet takaisin kotiin.

— Minä asun Braccionossa, kymmenen peninkulmaa kauempana, ja minun nimeni on Giovanni, vaikkakin minua sanotaan »Jättiläiseksi».

Laulaen marssivat nämä paljasjalkaiset miehet Palermon porttien edustalle, jossa vahtisotamies käski heidät pysähtymään.

— Lurjukset, lausui hän, — tänne ette pääse sisälle. Kurjuus kaupungissa on suuri ilman moista hykiöjoukkoa.

Mutta talonpojat eivät myöskään säästäneet sanojansa.

— Ette pääse tänne ilman diktaattorin käskyä, lausui hän vihdoin.

Nyt jättiläinen kohotti koko arvokkaan olemuksensa häntä kohti. — Tahdotteko sanoa Garibaldille minulta terveisiä? kysyi hän.

Sotilas tuijotti vihastuneena häneen. — Miksipä näkisin moista vaivaa? Kenraali ei tunne teidän kaltaistanne kulkuria.

Näytti kuin Jättiläinen olisi ainoalla otteella voinut nujertaa vahtisotamiehen. Mutta hän tiesi että hän silloin olisi saanut istua päivän arestissa

ja illalla hänet olisi ammuttu koiran tavoin, sillä vanha kenraali ei jättänyt ainoatakaan kurinpitöririkosta rankaisematta.

Jättiläinen käytti senvuoksi toista sotatemppea.

— Sanokaa minulle, herra luutnantti, lausui hän matalalla äänellä. — missä voin tavata kenraalia? Minulla on näet välttämätöntä asiaa.

Tämä kohteliaisuus avasi varman tien sotilaan sydämeen. Hän ilmoitti Garibaldin saapuvan noin tunnin kuluttua.

Kohottaen kätesä repaleiselle hatulleen Jättiläinen teki kunniaa ja vetäytyi hyvässä järjestyksessä takaisin sotilaiden ihailevien katseiden seuraamana. Harvapa olisikaan voinut olla ihailematta Jättiläistä, vaikkakaan hänellä ei ollut yllään muuta kuin pumpulihousut ja paita, eikä lämpimällä sitäkään.

Heidän odottaessaan oikaisihe Jättiläinen ja viittasi Gigiä istuutumaan viereensä.

— Onko sinulla nälkä, poika? kysyi hän.

— En ole syönyt mitään sitten eilispäivän. — Gigin halukas katse oli kiintynyt suureen, kovaan leipäpalaseen, jonka Jättiläinen otti punaisesta nenäliinastaan ja leikkasi kahtia.

— Se riittää sinulle ja minulle, poikaseeni. Mutta sinä et ole sanonut minulle nimeäsi, jatkoi hän, — enkä minäkään sinulle. Selvä peli paras.

— Nimeni on Gigi, vastasi poika epäroiden.

Jälleen Jättiläinen nauroi. — Hyvä, virkkoi hän. — Sukunimeäsi minun ei tarvitse tietää. Täällä meillä kullakin on omat salaisuutemme. Tuota hoikkaa miestä sanotaan Tikuksi, tuon muurin juurella kököttävän paksun miehen nimi on Porsas ja minua sanotaan Jättiläiseksi. Ei ole aina viisasta tunkeutua näiden ihmisten yksityisasioihin; en edes minäkään halua tehdä sitä. Sinä saat nimeksesi «Pikku-Lapsi». Arvelen, että olet karannut kotoasi, ja minun kaikeinkin pitäisi lähettää sinut takaisin sureville ja itkeville omaisillesi, mutta sitä minun ei tarvitse pelätä. Sinulla on kenties täällä parempi. En välitä vähääkään mistä olet; mutta minä pidän sinusta ja sinä saat jäädä tänne.

Gigillä ei ollut siihen mitään sanomista, ja hän söi tyytyväisenä leipäänsä. Jättiläinen otti esille linkkuveitsensä, leikkasi mällin, jota alkoi hiljaa pureksia. Äkkiä hän kysyi levollisella äänellä: — Kuinka monta kesää on kiertänyt kiharaisen pääsi ympäri?

— Kuusitoista, hyvä herra.

— Sitten sinun tulee sanoa minua sedäksi, Giovanni-sedäksi.

Ankaran kuumuuden uuvuttamana Gigi nukahti. Jättiläisen puhellessa hän heräsi ja näki, että ruskean miehen silmät olivat täynnä kyyneliä.

— Sinun on sanottava minua «sedäksi», mutta minä sanon sinua «pojakseni», sillä minä pidän sinusta. — Minullakin oli kerran poika, lisäsi hän hitaammin, — mutta hän karkasi kotoa, koska olin hänelle liian ankara. Sen koommin en ole nähnyt häntä, mutta toivon hänen löytäneen jonkun, joka sanoo häntä pojakseen.

Gigi paiskasi kämmenensä Jättiläisen suureen kouraan, ja tämä katsoi hymyillen häneen. Senjälkeen hän painoi päänsä uuden ystävänsä polvelle ja nukkui.

V LUKU.

Gigin herätessä oli aurinko jo korkealla. Hän näki erään miehen tulevan ratsastaen kaupungin kaariportista. Hänellä oli punainen takki, pumpulihousut ja pyöreä lakki kaukana korvilla. Hänen partansa oli kullanuskea, ja kauluksen yli riippuva tukka oli samanvärinen. Hänen silmänsä olivat terävät ja kirkkaat, piirteet hyvin voimakkaat ja säännölliset; joku on sanonut, että hän muistutti Apolloa.

Garibaldin ilmestyttyä muutamien upseerien keralla, jotka olivat samanlaisessa asussa kuin kenraali itsekin, hyökkäsivät talonpojat häntä vastaan. Jättiläisen liike sai heidät pysähtymään. Tietämättään hän oli saanut heihin vallan, jonka he tunnustivat. Hän astui Garibaldin eteen, ja Gigi, joka oli hänen rinnallaan, sai olla mukana.

Kenraali silmäili talonpoikaisjoukkoa, jolloin hänen huomionsa ensiksi kiintyi Jättiläiseen ja Gigiin. Hänen katseensa oli levollinen, joskin jonkin verran murheellinen ikäänkuin sota kaikkine kauhuineen painaisi hänen mieltään.

Muuan nainen lapsi sylissään juoksi häntä vastaan.

— Sisilian vapauttaja, huusi hän, — katso lastani, hän on kuolemaisillaan nälkään. Isänsä on kuollut, minulla ei ole rahaa eikä ruokaa. Minä voin nähdä nälkää, mutta ei lapseni.

Garibaldi nojasi satulaan, otti lapsen syliinsä, suuteli häntä ja antoi takaisin. Sitten hän kirjoitti muutamia sanoja paperilapulle ojentaen sen äidille.

— Vie tämä sihteerilleni päämajaan. Minulla ei ole käytettävänäni mitään yleistä rahastoa, mutta Jumalan avulla olet turvassa niin kauan kuin Garibaldilla on soldiakaan antaa.

Nainen suuteli hänen kättään ja kiihuhti kaupunkiin.

Tästä hetkestä Gigi jumaloi Garibaldia. Hän kuuli Jättiläisen kysyvän: — Oletteko unohtanut Montevideon, herra kenraali?

— Unohtanut Montevideon? En koskaan unohda Montevideota enkä vanhaa ystävääni, joka uskollisesti taisteli rinnallani Etelä-Amerikan metsissä. Mutta mitä teet näillä mukanasi tulleilla miehillä?

— He ovat vuoristolaisia, ystäviäni, herra kenraali, — hyviä, uskollisia tovereja. Haluamme kaikki taistella lippunne suojassa.

Tehden epävarman liikkeen siveli Garibaldi partaansa. Gigille hän esiintyi totisena, jalona ja rakastettavana ritarina. Sellainen hän on myöskin ollut Italialle, niin, koko maailmalle siitä päivästä alkaen, jona hän lähti rohkealle retkelleen Etelä-Amerikkaan, missä hankki itselleen »Montevideon sankarin» nimen.

— Olen aikonut muodostaa muutamia vapaaehtoisia rykmenttejä, lausui hän. — Tuhansia virtailee maaseudulta Palermoon. He ovat tosin harjaantumattomia, mutta nöyriä ja uskollisia vapauden asialle, ja Jumala tietää, että me tarvitsemme apua. On taisteltava pitkälinen ja toivoton taistelu, ennenkuin pääsemme Neapeliin ja syöksemme Frans kuninkaan valtaistuimelta. Monet urhoolliset sotilaat makaavat kaupungissa kuolinhaavoissaan ja toiset taistelivat eilen viimeisen taistelunsa. Jumala olkoon heidän sieluillensa armollinen!

— Aamen, vastasi Jättiläinen suuremmalla hartaudella kuin mitä hänen ulkomuodostaan päättäen olisi voinut olettaa. Hänen ruskean ihonsa alla sykki uskollinen ja rehellinen sydän, jonka täytti rakkaus Jumalaan ja ihmisiin. Hän kohotti kätensä harmaalle hatulleen ja teki soturinkunniata.

— Sen teen, vastasi kenraali päättäväisesti. Ota miehesi ja marssi heidän kerallaan torille. Nimitän sinut kapteeniksi, Giovanni. Vie kohta sisälle sotilaasi.

Jättiläinen sävähti tulipunaiseksi. Sellaista kunnianosoitusta hän ei ollut odottanut. Näihin aikoihin kuitenkin erotettiin ja nimitettiin kapteeneja yhdellä ainoalla Garibaldin sanalla.

Kenraali kosketti kevyellä kädellä hevostaan ja vilkas eläin totteli heti. Nyt Gigi ymmärsi aikansa tulleen. Kooten kaiken rohkeutensa hän lausui: — Herra kenraali, mitä minä saan tehdä?

Hymy kohosi Garibaldin kasvoille ja hänen hymynsä oli kuin hajaantuvien pilvien takaa pilkottava päivänpaiste.

— Sinähän olet vain poika! Eikö olisi parempi, että palaisit äitisi luokse?

— Minulla ei ole äitiä, herra kenraali.

— Ei äitiä, No isä kai sinulla kaiketikin on.

Gigin sydän sykki kiivaasti pelosta. Isänsä luokse hän ei tahtonut palata. Mutta silloin Jättiläinen tuli apuun.

— Poika haluaa tulla kanssamme, herra kenraali. — Hän rakastaa isänmaatansa ja tahtoo taistella kansansa vapauden puolesta. Saanko lausua teille muutaman sanan, herra kenraali?

Gigi vetäytyi muutamia askelia taaksepäin ja mietti mielessään miltä tuntuisi palata kotiin. Isän vastaanotto olisi kuumempi kuin hän halusi, ja äitipuoli ivaisi häntä. Ainoa, joka veti häntä puoleensa, oli pikku Iva. Olikohan tämä kaivannut häntä. Hän muisteli miten oli tuonut sisarelleen vaatimattomia leluja, aivan luonnon luomia, milloin tammenterho-kimpun, milloin suuria, tuoksuvia mansikoita, milloin haavoittuneen linnun, jonka he luonnollisesti hoitamalla saivat henkiin. Ja kun hän kerran toi sammakon, oli pikku sisaren riemu täydellinen. Kuinka hän silloin taputtikaan pikku kätösiään. No niin, jos hänen täytyisi palata, niin pikku Ivan vuoksi se ei olisi a i v a n yhtä vaikeaa kuin hän oli ajatellut.

— Tule tänne, Gigi, huudahti Giovanni.

Garibaldi katsoi hymyillen Gigiin. — Voitko lyödä rumpua? kysyi hän.

Gigin sydän paisui ylpeydestä. — Voin lyödä peltipannua, herra kenraali. Jokainen poika siihen pystyy.

Garibaldi nauroi. — Hankimme kaupungista vanhan rummun, jolla voit harjoitella. Sitten saat johtaa vapaaehtoisia taistelussa.

Ennenkuin Gigi oli löytänyt sanoja kiitollisuutensa ilmaisemiseksi, oli kenraali jälleen kadonnut.

— Poikani, lausui Jättiläinen juhlallisesti heidän palatessaan odottavan joukon luo, — nyt on onnemme ratkaistu! Ja laskien suuren kätensä Gigin hartioille voimalla, joka sai pikku miehen tutisemaan, vaelsi hän iloisena eteenpäin pitkin askelin ja pää pystyssä.

VI LUKU.

Milazzon taistelu oli taisteltu, ja Garibaldi istui upseeriensa ympäröimänä linnan isossa arkihuoneessa katsellen Välimeren läikkyviä laineita. Linna, joka kauan oli ollut asumaton, oli autio ja synkkä, mutta sen pihassa ja kellareissa nauttivat sotamiehet hyvin tarpeellista lepoa monituntisen taistelun jälkeen.

Huoneesta, jossa kenraali oli, aukeni näköala merelle, yli kylän harmaiden talojen, jotka keskiaikaiseen tapaan olivat kohonneet linnan ympärille. Salongin seinät olivat täynnä entisten lääniherrojen muotokuvia — pitkänokkaisia, muikeamuotoisia naamoja, joiden silmät tuijottivat uskaliaasta kapinoitsija-kenraalia.

Siellä oli myöskin toinen henkilö, kreivi Romoli. Silmissään uteliaisuuden ja ihailun ilme kiinnitti hän katseensa Garibaldiin, jonka jaloudesta ja sankaruudesta hän oli kuullut niin paljon puhuttavan.

— Arvelen, että olette vankini, lausui tämä, kun oli hetkinen keskusteltu sodasta, — mutta pyydän teitä ottamaan vastaan vaatimattoman vieraanvaraisuuteni ja aterioimaan pöydässäni, kunnes saamme määräyksiä Neapelista.

Lievä puna kohosi kreivi Romolin kalpeille kasvoille. Asema oli hyvin nöyryyttävä. Tappelussa oli hävitty, ja hän oli vanki. Kuka veisi tappionsanoman kotona levottomana odottavalle Alicialle. Hän — voittaja — oli kapinallisen Garibaldin vanki.

— Kiitollisuudella otan vastaan ystävällisen tarjouksenne, herra kenraali, vastasi hän hieman jäykästi. — Ja jos sallitte, niin lähden nyt haavoitettujen sotilaitteni luokse. He tarvitsevat läsnäoloani.

Garibaldi katsoi hetken hyvin vakavana häneen. Senjälkeen kohosi hymy hänen kasvoilleen, ja hän lausui teeskentelemättä kuin lapsi: — Uskoka minua, en mahtanut sille mitään. Olisin antanut monta vuotta elämästäni säästääkseni joukoiltanne nämä kärsimykset ja itseltäni tämän surun. Teidän kaltaisenne miehet eivät ole kiusanneet tätä kansaa, kunnes se melkein toivottomana lähetti Crispin pyytämään, että auttaisın heitä. Ei, kiusaaja on Neapelin tyranni! — Kreivi Romolissa, joka seisoi kuin lumoutunut, heräsi sydämellinen rakkaus tätä urhoollista soturia kohtaan. Garibaldi oli oikeassa. Kansaa oli kiusattu, mutta syy oli Neapelin vallanpitäjän raa'an itsekkyuden eikä armeijan, joka ainoastaan täytti päällystönsä käskyt. — Anteeksi herra kenraali, teillä on vapaus mennä ja tulla, kuten haluatte. Muistakaa vain, että tunnin kuluttua nautimme yksinkertaisen ateriamme — leipää, viiniä ja lihanlientä, mutta jos ruokahalunne on yhtä hyvä kuin minun, niin pidätte siitä.

— Lupaan kunniasanallani, änkytti kreivi Romoli punastuen. Senjälkeen hän irroitti miekan vyöltään laskien sen pöydälle.

Garibaldi tarttui miekkaan, kiinnitti sen takaisin kreivi Romolin vyöhön ja lausui: — Me olemme gentlemanneja, en vaadi mitään kunniasanoja ystäväiltäni.

Hapuillen alas säännöttömiä kiviportaita poistui kreivi silmät kyyneleissä. Hän ei tuntenut enää itseänsä nöyryytetyksi, koska oli saanut tuntea rakkautta, joka liittää ihmiset toisiinsa niin vahvoilla siteillä, että

ainoastaan kuolema voi ne erottaa, silloinkin kun ulkonaiset olosuhteet ovat tehneet heidät toistensa vihamiehiksi.

Tultuaan linnanpihalle näki kreivi, miten haavoittuneita laskettiin puhtaille olkikasoille. Ystävät ja viholliset taistelivat rinnan viimeistä yhteistä vihollista vastaan. Mustapukuiset, kalpeakasvoiset nunnat kan-toivat raitista vettä kuiville, polttaville huulille ja sitoivat pehmein käsin polttavia haavoja.

Kreivi Romoli kulki vuoteelta vuoteelle unohtaen näiden suurempien kärsimysten rinnalla oman haavansa. Lopuksi hän saapui ison, voimakkaan miehen luo, joka makasi avuttomana eräässä nurkassa. Hänen vierellään oli polvistuneena muuan poika, jonka kasvot tuskin olivat vähemmän kalpeat kuin hoidettavansa. Garibaldilla ei ollut rahaa millä ostaa vapaaehtoisilleen vaatteita. Niinpä Giginkin ainoana asuna olivat vanhat kotikutoiset pumpulihousut sekä pusero, jonka hän kammoen kaikkea mikä ei ollut puhdasta, tappelun edellisenä päivänä oli pessyt tien varrella olevassa ojassa. Hän oli juuri repimässä rikki puseroa siteiksi, joilla aikoi sitoa Jättiläisen hartioissa olevan runsaasti vuotavan haavan.

— Tämän voi sisar tehdä paremmin, huomautti kreivi.

Gigi kohotti katseensa. — En voi odottaa, herra, sillä sillä aikaa Jättiläinen saattaa kuolla. Näyttää kuin hän vuotaisi tyhjiin. Hän on ollut minulle niin ystävällinen, minun täytyy, jos mahdollista, pelastaa hänet.

— Ehkä voin auttaa sinua.

Kreivi laskeutui kiville polvilleen koettaen asettaa sidettä tajuttomana makaavan sotilaan haavaan. Mutta hänen oma käsivartensa, jonka hän piti väliaikaisessa siteessä, tuotti hänelle kipua. Hän nojautui muuriin katsellen Gigin hienoja piirteitä, ensin hieman välinpitämättömästi, mutta äkkiä hän virkkoi mielenkiinnolla: — Sinut olen nähnyt ennen.

— Mahdollista, hyvä herra.

Gigi alkoi tuntea itsensä heikoksi ja sairaaksi. Pitkä marssi, sielunjännitys ja tieto, että Jättiläinen makasi hänen edessään tajuttomana, alkoivat tehdä häneen vaikutustansa. Miten hän saisi edes pisaran vettä jäähdyttääkseen kieltään. — On mahdollista, hyvä herra, toisti hän.

— Kuinka olet tullut tänne? Kuka olet? jatkoi kreivi osoittaen mielenkiintoa, joka ihmetytti häntä itseään. Pojan piirteet tuntuivat hänestä niin tutuilta.

Gigi seurasi nyt nunnan liikkeitä, joka saapui kantaen ruukulla vettä. Kreivin itsepäiset kysymykset kiusasivat häntä. Häntä janotti, janotti.

— Minä. Minä olen vain Garibaldin rumpalipoika, vastasi hän juosten nunnaa vastaan. Kädessään tällä oli savikuppi; siihen hän tyhjensi ruukustaan Gigille viimeisen vesipisaran ja antoi sen osaoottavaisesti hymyillen pojalle, joka niin suuresti erosi synkämästä ympäristöstään.

Gigi tarttui kuppiin vieden sen kiihkeästi huulilleen, mutta samassa hän kuuli takaansa äänen: Vettä, vettä! Herran nimessä, antakaa minulle vettä.

Jättiläinen oli tullut tajuihinsa. Kooten voimansa Gigi laski kupin polttavilta huuliltaan. — Tässä on vettä, vanha veikko.

Kun Jättiläinen oli juonut vilvoittavan juoman, käänsi Gigi rukoilevan katseensa nunnaan. — Eikö ole enempää vettä, sisar? Minuakin janottaa.

— On, lähteessä torilla on runsaasti vettä.

— Mutta minä en uskalla jättää häntä. — Hän viittasi Jättiläiseen, joka nyt oli vaipunut rauhalliseen uneen.

— Minä jään hänen luoksensa. Juokse sinne ja juo minkä jaksat.

Hetkeäkään viipymättä Gigi vilisti torille. Päästyään perille hän joi syvin siemauksin pulppuavan lähteen virkistävää vettä.

Kreivi oli tarkannut tätä pientä tapausta. Hän kohosi verkalleen samalla kuin nunna alkoi irroittaa Jättiläisen sidettä. — Eikö teillä ole luostarissa mitään vaatevarastoa köyhille, Suora? kysyi hän kunnioitavasti.

Nunna nyökäytti päätään laittaessaan kuntoon käärettä.

Varatkaa pojalle uusi pusero tahi pari. — Kreivi pudotti kultarahan hänen mustalle puvulleen, ja jälleen nunna kumarsi katsettaan kohotamatta.

— Tuo poika minun on tavattava vielä kerran, lausui kreivi mennessään syömään yksinkertaista ateriaansa Garibaldin keralla.

VII LUKU.

Mutta kreivi ei saanut tavata enää Gigiä. Tärkeämmät tapaukset kuin vierasta poikaa koskevat kiinnittivät hänen huomionsa, sillä Frans II, Neapelin kuningas, oli kuten tyrannit tavallisesti, raukkamainen pelkuri rohkeiden miesten noustessa häntä vastaan. Niinpä hän ylen kauhistuneena siitä, että Garibaldi valtasi Palermon ja Milazzon linnoitukset mitä suurimmalla kiireellä lähetti muutamia laivoja Neapelista käskien tunnustamaan tappionsa. Noin viikko sen jälkeen kuin Garibaldi oli valloittanut vanhan linnan, lähtivät kreivi Romolo ynnä muut voitettuun armeijaan kuuluvat upseerit ja sotilaat pienestä merikaupungista, ja heidät vietiin pikku veneissä valkopurjeisiin aluksiin. Tämän voiton jälkeen kenraali Garibaldi samosi vaikeuksitta Sisilian halki, ja häntä seurasivat vapaaehtoiset, Gigi etunenässä, lyöden rumpuaan. Jättiläinen, jonka ruumis oli kuin rautaa, parani nopeasti haavoistaan, niin että hän Gigin suureksi iloksi pian kykeni seuraamaan tovereitansa.

Sisilia oli vallattu, mutta kuningas piti vielä hovia Neapelissa. Garibaldi ymmärsi kuitenkin, ettei hänen voittonsa ollut täydellinen, ennenkuin Neapelikin tunnustaisi savoyalaisen Victor Emmanuelin kuninkaaksensa, ennenkuin Etelä-Italia liittyisi Italiaan. Yli Kalabrian kivien ja kantojen, vuorensolien ja öljyvuolaaksojen marssi Gigi eteenpäin. Öisin hänen jalkansa olivat täynnä haavoja ja vuosivat verta. Iltaisin, pitkän päivämarssin jälkeen hän irroitti pitkät pumpulikaistaleet, joilla oli sitonut haavansa suojellakseen niitä, pesi jalkansa ja voiteli ne Jättiläisen antamalla voiteella. Suurimman ilon tuottivat hänelle kuitenkin kaiken kärsimyksen ja puutteen keskellä hänen uudet puseronsa. Häntä huoletti vain miten voisi ne pestä, jotteivät ne menettäisi ihanaa väriänsä.

— Koeta kuivata ne varjossa, ehdotti Jättiläinen Gigin näyttäessä hänelle sinistä puseroansa, joka äkkiä oli haalistunut. — Ellet pesisi niitä niin usein, niin ne eivät myöskään haalistuisi, lisäsi hän filosoofisesti luoden silmäyksen omiin vaatteisiinsa.

Gigi hymähti. — Ne eivät ole suinkaan saaneet vettä moniin viikkoihin, lausui hän viitaten Jättiläisen housuihin.

Iso mies veteli levollisesti sauhuja. — Tuolla vähän matkan päässä on puronen, poikasi. Neuvoisin sinua etsimään sen. Mitä taas minun housuihini tulee, niin on niillä juuri se väri, josta pidän.

Jättiläisen ihmetellessä pojän merkillistä puhtaudenrakkautta, oli Gigi pessyt puseronsa, ripustanut sen pimentoon kuivamaan ja vaipunut syvään uneen korkean kaktuksen juurelle. Garibaldi oli näet käsenyt miehiänsä lepäämään päivän kuumimpana aikana, jotta voisivat sitä nopeammin marssia iltaviileässä.

Myöhään iltapäivällä Gigi heräsi siihen, että kuuli ihmisääniä aivan läheltään. Miehet puhelivat hiljaa, mutta siksi selvästi, että hän kuuli joka sanan. Vähitellen hänelle rupesi selvenemään, että he vehkeilivät Garibaldin henkeä vastaan. Joka jäsen mielenliikutuksesta vavisten hän hiipi lähemmäksi korkeita, leveälehtisiä kaktuksia. Näiden välistä hän näki kahden henkilön kasvot; kolmas oli myöskin syrjempänä. Tämän ääni ei kuulunut yhtä selvästi, mutta hän näytti olevan tärkeä henkilö, koska toiset usein mainitsivat hänen nimeänsä ja kääntyivät hänen puoleensa saadakseen neuvoja ja tietoja. Mikäli Gigi ymmärsi, olivat nämäkin miehet Sisilian vapaaehtoisia, jotka olivat liittyneet kenraaliin ja toveriensa tavoin olivat marssimassa Neapelia kohti. He olivat kyllästyneet vaivoihin ja kärsimyksiin sekä siihen, etteivät saaneet sotasaalista. Mutta kaikki he eivät olleet sotilaita; eräs heistä oli selvästi neapelilainen vakooja. Tuo kolmas henkilö — jonka kasvoja Gigi ei nähnyt, puhui paraikaa. Gigi kumartui kiihkeästi eteenpäin, sillä ääni tuntui niin tutulta.

— Olemme siis kaikki aivan yksimielisiä. Huomenna varhain Garibaldi saavuttaa neapelilaisen armeijan, joka on noin kahdenkymmenen peninkulman päässä täältä. Hän luottaa teihin — eikö totta?

Näissä sanoissa ilmenevä Garibaldin herkkäuskoisuutta ivaava ja halveksiva sävy sai Gigin veren kuohumaan, ja hän pui vihaisena nyrkkiään.

— Entä sitten?

Senjälkeen tulee leikin kaikkein vaarallisin kohta. Kuningas marssii kenties kolmen, neljän päivän kuluttua etelään Garibaldia vastaan. Teidän täytyy liittyä Garibaldin joukkoon, raivata tienne rintamaan ja teeskennellen urhoollisuutta ja rohkeutta surmata Garibaldi. Miten teidän on tässä menetteleminen, sitä en voi sanoa; yksityiskohdat saatte itse suunnitella. Mutta sen täytyy tapahtua.

Gigi huomasi nyt, että miehet olivat mitä pahimpia ryöväreitä, joille rikolliset työt olivat leikkiä ja ihmisten kärsimykset huvitusta. Mikään ei voinut pidättää heitä. Heidän matalat otsansa olivat kuin petoeläinten. Heidän kätensä olivat suuret ja paksut.

— Ja kuinka paljon saamme siitä? Se on vaarallinen juttu. Jos Garibaldin onnistuisi vangita meidät, niin elämämme sammuisi yhtä varmasti kuin tulitikun liekki.

— Epäilemättä. Garibaldi voi olla perkele yhtä hyvin kuin enkelikin. Kohtalo on lahjoittanut hänelle molemmat luonnot. Mutta hän ei saa teitä kiinni, jos olette viisaita ja varovaisia. Ette saa olla tyhmän-rohkeita.

— Emme, emme, huudahtivat miehet.

Mitä hän voi tehdä? Ei mitään. Näiden voimakkaiden miesten rinnalla tunsikin Gigi lapselliset yrityksensä korkeasti rakastamansa kenraalin hengen suojelemiseksi sangen toivottomiksi.

Miesten jatkaessa keskustelujansa alkoivat Gigin jäsenet puutua pitkästä paikoillaanolosta. Mutta hän ei uskaltanut hievahtaakaan.

Päivä meni mailleen ja vilpoisa tuulhenki puhalsi lakeudella. Trooppisissa maissa ei ole harvinaista, että hyvin lämmintä päivää seuraa kylmä yö. Niinpä nytkin, ja Gigi alkoi tuntea kiusallista ärsytystä nenänsään ja kaulassaan. Turhaan hän painoi kätensä kasvojaan vasten, turhaan hän koetti pidättää hengitystensä. Hän aivasti kiivaasti, ei ainoastaan kerran vaan kolmastikin. Samassa tarttui hänen puseroonsa voimakas, armoton käsi, jonka otetta hän oli aivan kykenemätön vastustamaan. Se kantoi hänet kaktuspensaiden läpi noin kahdenkymmenen jalan laajuiselle aukeamalle. Hän ymmärsi ettei hänen kaltaisensa pojan henki ollut minkään arvoinen moisille ryöväreille, kun hän kerran oli kuullut heidän keskustelunsa. Eräs mies piti häntä nyt lujasti käsivarresta, pusero oli selästä halennut kahtia — ja toiset kaksi istuivat maassa. Toinen näistä otti sikarin suustaan.

— Kauanko olet ollut täällä ja mitä olet kuullut keskusteluistamme, poika? kysyi tämä.

Gigi katsoi kauhistuneena urkkijaan — se oli hänen oma isänsä.

VIII LUKU.

Hetkisen molemmat tuijottivat toisiinsa, eikä isä ollut vähemmin allistunut kuin poikakaan. Molemmat olivat samana iltana lähteneet kylästä, kumpikaan tietämättä toisensa tarkoituksista. Gigi lähti Palermoon, kun taas hänen isänsä matkusti laivalla Neapeliin, jossa muutamat etevät hovimiehet ottivat hänet vastaan vanhana ystävänä ja siten todistivat, ettei hän ollut tuntematon hovissa — suhde, joka ei olisi hämmästyttänyt ketään siinä määrässä kuin hänen kirkassilmäistä, punaposkista talonpoikaisvaimoansa. Näinä vehkeilyjen aikana eivät kuitenkaan salaperäiset suhteet olleet ollenkaan harvinaisia, niinpä monikin hovimies aivan äkkiä vetäytyi metsiin tahi vuorille syistä, jotka itse parhaiten tunsikin ja jotka tekivät muutamien vuosien poissaolon toivottavaksi tahi tarpeelliseksi.

Ensiksi isä rypisti otsaansa Gigille, joka vankan ryövärin kynsissä oli aivan avuton, sitten hän nauroi tälle karheata ja raakaa nauruaan, Gigi pelkäsi suuresti isäänsä, sillä Romeo Scottan viha oli kylmä ja julma — viha, joka ei häikäillyt mitään.

— Vai niin, nuori mies, lausui hän, sinä olet lähtenyt kotoa, ja nyt tapaan sinut täällä.

— Olen ollut Garibaldin armeijassa, vastasi Gigi, ja hänen kasvonsa kalpenivat. Pimeä kattoi pian maan, ja Gigistä tuntui kuin pimeys olisi peittänyt hänen sielunsakin.

— Garibaldin. Yhteiskunnan hylkiöiden keralla! Kauniissa seurassa todellakin!

Gigi alkoi tehdä vastaväitteitä. Mitä parempaa seuraa isä oli hänelle tarjonnut hänen elämänsä kuutenatoista vuotena? — Toverini eivät ole ollenkaan huonompia kuin ne, joiden kanssa olen aina ollut, vastasi hän jurosti.

Hänen hämmästykseseen isä hymyili tälle vastaukselle.

— Olet oikeassa, Gigi, mutta minä olin aikonut —. Hän keskeytti äkkiä huomattessaan miten uteliaita molemmat rosvot olivat. — Mutta älkäämme nyt puhuko siitä. Mitä sinulla on ollut tekemistä tuon punaisen paholaisen kanssa ja miten olet tullut tänne? Mitä olet kuullut puheestamme? Puhu nyt totta, poika, muuten sinut paha perii.

— Olenko koskaan puhunut muuta kuin totta? kysyi Gigi yläpeästi.

— Et ole, myönsi isä. — Mutta kiiruhda. Tulee pimeä, ja meidän on lähdeävä täältä.

— Kuu kohoaa kello kahdeksan, huomautti toinen miehistä.

— Sitä parempi. Se näyttää meille tien, mutta se paljastaa meidät myöskin toisille. Puhu pian, poika!

— Jalkaisin lähdin Palermoon, matkalla uuvuin niin että pyörriin, ja joku kantoi minut kauniiseen huvilaan. Siellä asuva nainen antoi minulle leipää ja lientä; hän oli minulle niin ystävällinen.

Isä rypisti otsaansa. — Oliko huvila lähellä Palermoa? No niin, se ei merkitse mitään — mutta sano huvilan nimi.

— Villa Romoli, virkkoi Gigi.

— Sitä arvelin. Kohtalo kai tahtoi niin. Kyselikö hän sinulta mitään? — Ah, me menetämme niin paljon aikaa.

Gigi painoi huulensa isänsä korvalle. Mies, joka oli pitänyt häntä kiinni, oli aikoja sitten päästänyt hänet, saadessaan selville pojan ja neapelilaisen vakoojan välisen siteen. — Hän koetti ottaa minulta äitini muotokuvan.

— Isän silmät välähtivät. — Oletko ottanut sen mukaasi? sihisi hän kuin vihainen käärme. — Missä se on?

— Tässä. — Gigi osoitti rintaansa.

Romeo Scotta veti syvään henkeään. Onneksi oli niin pimeä, etteivät hänen seuralaisensa voineet huomata, miten kiihkoissaan hän oli.

— Jatka. Kiiruhda, Gigi, kiiruhda.

— Juoksin tieheni hänen luotaan ja menin Garibaldin kanssa Palermoon. — Jatka, käski isä.

— Siinä kaikki. Minä olen vapaaehtoisten ensimmäisen osaston rum-pali, olin Milazzon taistelussa ja menen nyt Neapeliin.

Isä hymyili ilkeästi. — Sepähän nähdään. Kuulitko mitä me puhe-limme? — Kuulin!

Keskusteltuaan hyvän aikaa molempien miesten kanssa kääntyi isä vitkastelevin askelin hänen puoleensa.

— Olet kuullut salaisuutemme, Gigi. Lupaatko kunniasanallasi, ettet ilmaise sitä? Jos teet sen, niin pääset vapaaksi ja voit palata paikoillesi. Olin aikonut joka tapauksessa viedä sinut Neapeliin ensi vuonna. Isäsi on tunnettu hovissa ja siellä sinua odottaa loistava menestys. Jos kunniasanallasi lupaat, ettet ilmaise tätä salaliittoa, niin uskon sen.

Isän äänessä oli rukoileva ja hellä sävy, jommoista Gigi ei ollut koskaan ennen tuntenut. Se liikutti häntä, ja hän epäröi. Toisella puolella oli hänen isänsä, mutta toisekseen hän olisi siveellisesti vastuunalainen kenraali Garibaldin murhasta — tosin vain siveellisesti, sillä hän ei voinut päästä näiden henkilöiden käsistä varoittamaan häntä. Ja joskin hän pelastaisi henkensä, niin hänen sieluunsa jäisi ikuinen tahra — hän osoittautuisi raukaksi, petturiksi. On ajatuksia, jotka voivat kulkea ihmissielun läpi muutamassa sekunnissa.

— Sitä en voi luvata, isä. Ilolla asettuisin puolellesi, jos menettelisin oikein. Olisin siitä ylpeä ja onnellinen. Mutta nythän menisin vihollisen puolelle ja, sen pahempi, pettäisin asian, jonka tiedän oikeaksi.

Tuli merkitsevä hiljaisuus. Romeo Scotta asteli edestakaisin vaipuneena syviin ajatuksiinsa. Uusi ihailuntunne poikaansa kohtaan heräsi hänen sydämessään. Hän ei voinut pakottaa toista. Gigi menisi suoraa päätä Garibaldin luokse ilmoittamaan hänelle salaliitosta. Ja ellei tämä onnistuisi, niin hän menettäisi 1,000 kultatukaattia, jotka hän niin hyvin tarvitsi. Sitäpaitsi vaati kunnia, että hän toteuttaisi suunnitelmansa. Gigin ja hänen isänsä kunniakäsitteet olivat aivan eri perustalla.

Hän viittasi pitemmälle rosvolle. — Hän kieltää, kuten odotinkin poikani tekevän, huomautti hän ylpeydellä, joka ei ollenkaan soveltunut asiantilaan.

— Mitä teemme?

— Toteutamme suunnitelmamme. Hänen täytyy menettää vapautensa 48 tunniksi. Mutta hänelle ei saa tehdä mitään pahaa. Kuuletko? Etkä saa peloittaa häntä enemmän kuin on tarpeellista.

— Hyvä on, vastasi toinen. — Romeo Scotta taas kietoi kätensä poikansa ympäri — lieneekö se sitten tapahtunut isällisestä hellyydestä vai jostakin muusta syystä.

Sitten vantterat miehet kantoivat hänet pois. Täysikuun kehä katselee sävyisänä maahan sitä murhenäytelmää, joka nyt oli alkanut.

IX LUKU.

Kas tässä, äiti, tuon sinulle uuden pojan, huomautti rosvo heittäen Gigin lattialle yhtä huolimattomasti kuin jauhosäkin. — Pidä hänestä tarkka vaari, muutoin paha perii.

Loimuavan takkavalkean ääressä istuva nainen otti piipun suustaan ja kysyi: — Kenen käskystä?

Mies kuiskasi muutamia sanoja hänen korvaansa, jonka jälkeen tämä loi katseen Gigiin tarkastaen häntä terävin kotkansilmin. — Kaunis poika, lausui hän.

Mies nauroi. — Niinhän ne naiset aina. Mutta annapa hänelle hie-
man ruokaa, jos sinulla on. Älä vaan millään muotoa päästä häntä irti
48 tuntiin, senjälkeen isänsä tulee itse noutamaan hänet. Mutta ensiksi
kuitenkin ruokaa meille, sillä meillä on pitkän yön työ edessämme.

Syötyään miehet lähtivät.

Maria sulki oven jotta pamahti, pani sen eteen paksun puuteljen ja
palasi takan ääreen. Gigillä oli nyt hyvää aikaa tutkia vankilaansa. Tur-
haan hänen aivonsa työskentelivät keksiäkseen jotakin pakokeinoja. Ra-
kennuksessa oli alhaalla ainoastaan yksi huone ja paljas maaperä lat-
tiana. Oli myöskin ylempi huone, johon pääsi portaita myöten, ja sen
hän päätteli makuuhuoneeksi, koska ei nähnyt alemmassa yhtään makuu-
sijaa.

Huone oli hyvin suuri, ja kaksi pöydällä palavaa kynttilää loivat
siihen varsin puutteellisen valaistuksen. Gigi näki kuitenkin tarpeeksi tun-
teakseen suurta hämmästyä. Yksinäisessä majassa oli joukko kallisar-
voisia esineitä, mitä hienoimpia huonekaluja, veistokuvia ja pukuja, jom-
moisia on ainoastaan kuninkaallisissa asunnoissa. Ennen kaikkea kiinnitti
pojan huomiota kuitenkin se, että huoneeseen oli ainoastaan yksi ovi, mutta
ei yhtään ikkunaa. Yöt päivät täytyi naisen senvuoksi käyttää keino-
tekoista valoa. Seinissä oli pieniä luukkuja, aivan kuin vankilassa.

Hänen tutkiva katseensa sattui naiseen. — Olen kokonaan unohtanut
sinut, lausui tämä, — onko sinulla nälkä?

Gigi nyökytti päätään. — Syö sitten, virkkoi eukko. — En voi nousta,
vastasi toinen.

— En tullut ajatelleeksi, että olit sidottu. Odotappa niin katkaisen
nuorat. Ei kai minun tarvitse pelätä sinun kaltaistasi poikaa? Kas niin,
oikaiseppa nyt jäseniäsi päästyäsi vapaaksi. Kylläpä olet hänen näköisensä,
mutta vielä enempi äitisi!

Gigiä ei tarvinnut kahdesti käskeä; ja pian oli ruuasta ainoastaan rip-
peitä jäljellä. Koska Gigi huomasi, ettei nainen hänestä paljoa piitannut,
rupesi hän harkitsemaan pakenemista. Mutta silloin hänen silmänsä sat-
tuivat suureen verikoiraan, joka lepäsi aivan liikkumattomana oven lähellä
lattialla. Gigin rohkeus alkoi paeta. Kuinka monta muuta henkilöä tämä
liikkumaton koira oli vartioinut peloittavilla silmillään. Ja olivatko he
päässeet vapaiksi. Ja kenen olivat kaikki nämä hienot silkkipuvut ja mo-
net muut rikkaudet, jotka eivät ollenkaan soveltuneet tähän ympäristöön.
Eivät ainakaan tämän naisen, joka oli talonpojan vaimon karheassa, yksin-
kertaisessa puvussa.

Mutta ainoastaan hetkeksi masentui Gigin rohkeus. Pian hänessä alkoi
herätä toivo suuresta koirasta huolimatta. Hän astui takan ääreen ja istuu-
tui lattialle vaimon viereen. Koira ei hievahtanut. Selvä oli, että sen teh-
tävänä oli oven vartioiminen. Ja kun vanki vaan ei lähestynyt sitä, sai
hän tehdä mitä tahtoi.

— Missä olen? kysyi Gigi.

— Ellet tiedä, ei minun asiani ole sitä kertoa, vastasi vaimo, tarkas-
taen yhä hänen kasvojaan. — Tultuaan kertoo isäsi kaiken, mikä on tar-
peellista.

— Tunnetteko isäni? — Hänet olen jo tuntenut monta vuotta.

— Monta vuotta, ihmetteli Gigi.

— Tunsin sinut jo pienenä lapsena, ja minä hoidin sinua äitisi kuoltua, hoidin sinua kokonaisen vuoden juuri tässä talossa, jonka jälkeen isäsi otti sinut hoiviinsa. Ja sinä päivänä minä itkin, mutta jostakin syystä ovat kyyneleeni jo kuivuneet.

— Gigin silmät säteilivät. — Tunsitteko äitini? kysyi hän hämmästyksissään.

— Tunsin. Hän kuoli käsivarrelleni. Niin minä tunsin hänet ja rakastin häntä.

Nyt Gigi oli unohtanut kaiken, mikä oli tämän huoneen ulkopuolella: Garibaldin ja häntä uhkaavan vaaran, Jättiläisen ja hänen hätänsä Gigin katoamisen johdosta, kaikki tämä oli kuin unta yhden ainoan ajatuksen rinnalla: Nainen oli tuntenut hänen äitinsä ja rakastanut tätä!

— Kertokaapa minulle hänestä, pyysi poika. — Hänestä ei ole paljoa kertomista; eikö isäsi ole hänestä koskaan puhunut?

— Ei koskaan. Kerran löysin piirongista muotokuvan, ja kysyttyäni, kuka hän oli, suuttui isäni ensiksi ja sanoi sitten, että se oli minun äitini. Tässä se on. Sanokaa minulle, onko se hänen näköisensä.

Hän tunnusteli nauhaa, mutta kuva ei ollut siinä. Hermostuneena hän tutki vaatteitansa. Kuva oli poissa.

— Se oli minulla iltpäivällä, huudahti hän sellaisen liiketuksen vallassa, että koira nosti päätänsä alkaen murista.

— Hiljaa Leonè, kuului naisen voimakas ääni, jota koira heti totteli.

Olet kadottanut sen kaktuspensaihin. Mutta älä ole pahoillasi. Huomenna haemme sen sieltä. Istu, niin kerron sinulle kaiken minkä muistan. Noin 17 vuotta sitten isäsi tuli tänne, tuoden mukanaan vaimon, nuoren ja kauniin. Hän näytti olleen tähän hyvin ihastunut, kohteli häntä hyvin, mutta ei ilmaissut koskaan tointansa.

— Mikä hänen toimensa sitten oli? kysyi Gigi, — kysymys, jota toinen ei näyttänyt kuulevan.

— Tultuaan matkoiltaan toi isäsi mukanaan hänelle jalokiviä ja silkkikankaita. Kankaista hän ja minä ompelimme vaatteita, sillä hän toivoi että vaimo kävisi kauniissa vaatteissa, vaikkakin asui paikassa, joka ei vastannut ollenkaan sellaista. Minä palvelin häntä, valmistin hänen ruokansa ja harjasin hänen kauniin tukkansa. Miehen poissaoloajat olivat väliin pitemmät, väliin lyhemmät, mutta hänen tultuansa kotiin olivat he paljon yhdessä. Sitten eräänä yönä sinä synnyit. Isäsi oli matkalla ja äitisi ja minä olimme kahden. Viikkoa myöhemmin äitisi kuoli, ja minä, kuten olen sanonut, otin sinut hoiviini.

Gigi ei kääntänyt hänestä katsettansa. Hän veti syvään henkeään. — Tämähkö on kaikki? kysyi hän toisen lopetettua.

— Kaikki. — Oliko äitini hieno nainen vai oliko hän — oliko hän —

— Minun kaltaiseni? — En tiennyt koskaan, kuka äitisi oli, mutta hänen kätensä eivät olleet koskaan tehneet mitään työtä ja hänen liinavaatteissaan oli aateliskruunu. Haluaisitko nähdä hänen jalokiviään?

Maria nousi ylähuoneeseen ja palasi hetkisen kuluttua mukanaan hieno norsunluurasia, jonka hän avasi kulta-avaimella. Sisällä oli häikäisevän kauniita sormuksia, jalokiviä, rintaneuloja ja helminauhoja, hohtavat

timantit muodostivat tulenvalossa mitä loistavimpia värivivahduksia; smaragdit, safiirit ja muut aarteet vastasivat arvoja, joista Gigillä ei ollut aavistustakaan. Vasta pitkän ajan kuluttua hän sai selville, että nämä aarteet täydellä oikeudella kuuluivat hänelle.

Hän jätti arkun takaisin Marialle, joka asetti sen avoimena pöydälle. Mutta äkkiä huoneen ilma tuli hyvin painostavaksi. Tuli oli vähällä samua. Koira nousi paikoiltaan ja syöksyi ovelle pyrkien ulos ja juoksi ulvoen edestakaisin.

— Mikä nyt on tulossa? kysyi vaimo taputtaen eläintä, jonka joka jäsen vapisi. Silloin hänkin rupesi vapisemaan.

— Näetkö hengen Leone? Ah! Pyhä neitsyt! Mitä nyt tapahtuu?

Samassa kuului ankara ukkosen kaltainen jyrinä, maa vapisi valtavasti; koko talo keinui edestakaisin, kunnes lopuksi suistui melkein kumoon. Tuolit kaatuivat, astiat putosivat lattialle, helmet ja jalokivet levisivät sinne tänne säkenöiden kuin särkynyt sateenkaari.

Gigi kavahti pystyyn äkkiä muistaen, että hänen suoritettavanaan oli tehtävä, jonka vuoksi hänen täytyi paeta. Useita maanjäristyksiä seurasi peräkkäin. Nainen polvistui kauhistuneena ristiinnaulitun kuvan eteen, ja koira peitti päänsä hänen hameeseensa. Rohkeana Gigi avasi oven- teljen ja syöksyi pimeään. Sade valui virtanaan ja kohta alkoi mylviä trooppilinen myrsky.

X LUKU.

— Missä on poika? kysyi Jättiläinen herättyään lämpimänä syys-iltana.

— En ole nähnyt häntä sen koommin kun hän lähti molemmat puserot kainalossaan. Mies jota — ties mistä syystä — sanottiin Kananpojaksi, hymyili leveää hymyä.

Gigin puserot olivat leikinteon aiheena koko vapaaehtoisten joukossa. Jättiläinen hymähti vastaan. — Hänen pitäisi olla täällä. Nythän alkaa pimetä. Kohta kuun noustua täytyy meidän jatkaa marssia. Teenpä valkean ja panen pannun tulelle. Pojalla on palattuaan varmaankin nälkä Jollei hän ole pian palannut, täytyy lähteä häntä etsimään.

Jättiläinen museri kivillä muutamia tulella paahdettuja jyviä valmis- taakseen niistä niin suloista juomaa kuin nämä köyhät miesparat voivat saada. Useimmat heistä olivat yksinkertaisia talonpoikia, toiset taas rikok- sentekijöitä, jotka eivät halunneet ilmaista olinpaikkaansa. Jättiläinen ei tosin kuulunut niihin, hänellä oli kyllä takanaan villi seikkailijaelämä, mutta ei mitään mustia töitä, joita olisi tarvinnut hävetä. Kananpojan laita taas oli päinvastainen. Kuitenkin monet näistä oikeuden kättä kartta- neista miehistä osoittivat suurta urhoollisuutta ja uhraantuvaisuutta ja sadat heistä kuolivat isänmaansa edestä.

Kananpoika lämmitti käsiään vähäisellä valkealla. — Tänä iltana on kylmä, huomautti hän väristen.

Jättiläinen katsoi osaaottavaisesti laihaa miestä. — Onko sinulla nälkä? — Kuin koiralla, vastasi toinen.

— Istuudu siis syömään. Kahvi on valmista. Ja tässä on hieman kaalikeittoa. Löysin eilen kaksi kaalinkupua. Syö, kun vaan jätät vähän pojalle. — Ja vaikkakin nälkä kalvoi kovin myöskin häntä itseänsä, lähti hän poikaa etsimään.

Kananpoika veti muutamin pitkin henkäyksiin suloisen liemen tuok-sua, haisteli sitten ohraakahvia ja käänsi kiusaukselle selkensä jääden odot-tamaan Jättiläistä.

— En löytänyt häntä, virkkoi Jättiläinen palattuaan. Mutta toivotta-vasti hän pian tulee. No kyllä kai ruoka maistui.

— Olen odottanut sinua, vastasi Kananpoika.

Jättiläinen katsoi häntä silmät selällään kuuden jalan ja neljän tuu-man korkeudelta. — Sinäpä vasta reima mies.

Kun miehet olivat aterioineet, täytyi kapteenin antaa lähtömääräys. Mutta hän lähti murheellisin mielin muistaessaan rumpalipojan olevan poissa. Hän uskoi kuitenkin, että Gigi kykenee selviytymään ja palaa seuraavana aamuna.

Koko pitkän yön miehet jatkoivat marssiansa rankkasateessa ja sala-moiden tavantakaa välähdellessä. Maanjäristystä, joka huoneessa oli niin tuntuva, eivät paljaan taivaan alla olevat sotamiehet paljoakaan huomaneet. Tuli aamu harmaa ja synkeä, eikä Gigyä vielääkään kuulunut.

Mutta vapaaehtoisten joukkoon ilmaantui sen sijaan muuan vieras henkilö. Hän oli komea, kookas mies, jolla oli kotkannenä ja säännölliset piirteet. Hän sanoi olevansa sisilialainen ja taistelevansa vakinaisessa armeijassa saman jalon tarkoituserän hyväksi. Tämän todisti se seikka, että hänellä oli italialaisen armeijan univormu. Hän näytti etsivän jotakin, vaikkakaan ei mitään kyselty; mutta hän katsoi hyvin tarkkaan jokaista vapaaehtoista kasvoihin.

Nähtyään hänet piiloutui Kananpoika vielä huolellisemmin kallion taakse. Kun hän puolen tunnin kuluttua näytti jälleen kelmeät kasvonsa, oli mies kadonnut. Kananpoika kömpi piilostaan lähestyen varovasti Jättiläistä. Tämä oli jälleen rauhoittunut Gigin suhteen toivoen hyvän kohtalon pitävän hänestä huolen. Oli aikoja ja tilaisuuksia, joina hänen mielestään kohtalon oli otettava ihmisten ohjat käsiinsä, ja huolimatta näennäisestä huolettomuudesta eli Jättiläisessä syvä luottamus itseänsä korkeampaan voimaan.

— Puhutteliko mies sinua? kysyi Kananpoika.

— Puhutteli. Hän kysyi minulta, koska aiomme jatkaa marssiamme ja kertoili paljon Garibaldista.

Kananpoika selitti silloin, ettei tuon miehen mieltä kiinnittänyt ollen-kaan kysymys Garibaldin menettelystä. — Oletko nähnyt häntä koskaan ennen? kysyi hän.

— En. Entä sinä? — Olen, vastasi Kananpoika ja hänen kelmeät huu-lensa vapisivat.

— Pelkäätkö häntä vai mitä? — Jättiläinen puhui terävällä äänellä.

Kananpoika nyökäytti päätään. — Toivon ettei minun tarvitse enää ikänäni häntä nähdä. Hän on paholainen ihmishahmossa. Tahdotko tiet-tää kuka hän on ja lupaatko, ettet kerro siitä? Hän surmaisi minut, jos hän tietäisi, että olen puhunut hänestä.

Nyt oli Jättiläisen uteliaisuus herännyt. — Tahtoisin mielelläni tietää, sillä hän teki minulle eriskummaisen kysymyksen.

— Vai niin.

— Niin välinpitämättömänä kuin asia ei ollenkaan olisi koskenut häntä lausui hän: »Olen kuullut, että teillä on pieni rumpalipoika joukossanne. Jos hän on täällä, niin näkisin hänet mielelläni.»

— Mitä vastasit? Toivon, että olet ollut varovainen. Hänellä oli varmasti jotakin paha mielessään, sillä muutoin hän ei olisi piitannut pojasta.

— Minä vastasin: »Täällä on kyllä ollut muuan poika. Mutta tuo veitikka on karannut ja juossut äitinsä luokse.»

— Mitä hän silloin virkkoi?

— Eipä juuri mitään. Löi leikiksi, tarinoi hetkisen ja lähti. Kuka hän mahtoikaan olla ja mitä asiaa lienee ollut Gigille?

— Lupaatko ettet puhu siitä? — Kunniasanallani.

— En tiedä mitä hän tahtoi pojasta, mutta mitään hyvää hän ei tarkoittanut, siitä olen varma. Hän on — Kananpoika alensi äänensä kuis-kaukseksi — oletko koskaan kuullut puhuttavan Violasta, maantierosvosta.

— Olen.

— Hän se juuri oli. Hän on pahin ihminen mitä tiedän, ja kuitenkin muutamissa tapauksissa mitä rohkein ja rakastettavin. Kun hän kohottaa sormensa, kamartavat ihmiset hänelle, mutta lapset suutelevat hänen käsiänsä ja kiipeävät pelkäämättä hänen polvilleen.

— Maantierosvo Viola, toisti Jättiläinen hiljaa, — ja sotilaana säännöllisessä armeijassa! Hänpä on kylmäverinen mies. — Niin onkin.

— Sisiliassa kauhistuvat miehet ja naiset sekä alkavat rukoilla Viola nimen kuullessaan, eikä yksikään talo ole varmassa suojassa häneltä.

— Äläpäs. Nyt muistan jotakin. Ja Jättiläinen veti housuntaskustaan rikkonaisen ja likaisen neapelilaisen sanomalehden. — Kuule tätä: »Hallitus lupaa viidenkymmentuhannen liren palkinnon sille henkilölle, joka voi jonkun viranomaisen käsiin saattaa Violaksi sanotun maantierosvon, jota on syytetty törkeistä rikoksista.»

Kananpojan silmät salamoivat. — Kuinka paljon?

— Viisikymmentätuhatta lireä.

Kananpoika oli niin kiihkoissaan, että hyppi. — Ja hän oli täällä minun käsissäni. Minä olisin voinut vangita hänet!

— Sels, Kananpoika, virkkoi Jättiläinen jäähdyttävästi. — Sinä et saa häntä enää. Hän on jo matkojen takana. Minä sitäpaitsi sinuna en varsin paljoa puuttuisi tuohon juttuun. Omat kätesi eivät ole perin puhtaat, itse voisit joutua kiikkiin etkä lorun lopuksi saisi koko tuota viittäkymmentätuhatta. Koska opit tuntemaan tuon onnettoman?

Kananpoika kalpeni. — Kuuluessani hänen liittoonsa, vastasi hän matalalla äänellä.

— Eteenpäin mars! kuului komennus ja Jättiläinen kavahti pystyyn. Hetkisen kuluttua miehet kärsivällisesti suota rämpien riensivät pohjoiseen.

XI LUKU.

Aamu valkeni harmaa ja synkeä, mutta sotamiehet olivat varhain liikkeellä. Vapaaehtoisten joukon oli nyt esiinnyttävä viimeinen kerta. Kananpoika puhdisteli uutteraan kapteenin hyvin niukkaa vaatevarastoa, jotta hän tänä suurena päivänä kykenisi tekemään mahdollisimman valtavan vaikutuksen. Gigiä ei ollut kuulunut ja Jättiläinen oli päättänyt kohta vapaaksi päästyään lähteä häntä etsimään arvellen hänen saaneen vilutautikuumeen, joka näillä nevaisilla seuduilla vaanii uhrejaan. Tais-telu oli näet taisteltu ja voitto oli Garibaldin ynnä hänen rohkeiden mies-tensä. Viktor Emmanuelia odotettiin saapuvaksi vapauttamaan pian ken-raalin vastuustaan ja itse ottamaan sen.

Oli lokakuun 26 p. 1860 kello 6 aamulla. Kylmät usvat kohosivat vuorilta ja laskivat sateena maahan. Garibaldi oli asettunut joukkojensa etunenään. Kuuluisalla kenraalilla oli yllään tavallinen univormunsa: pu-nainen pusero, pehmeä huopahattu ja karheakankaiset housut. Pään ja korvien ympärille oli sidottu leuan alta solmittava silkkinenäliina. Soitto-kunta soitti kuninkaanmarssia ja Piemontin kuningas, josta pian oli tuleva yhdistetyn Italian hallitsija ja jota kansansa nimitti »isänmaan isäksi», rat-sasti loistava sotilasseurue mukanaan kauniilla arabialaisella hevosella. Hän ei ollut mikään komea mies, mutta soturi ja käyttäytyi kuninkaalli-sella arvokkuudella. Näky oli suurenmoinen, jommoisia toistuu ainoas-taan harvoin kansojen historiassa. Garibaldin tehtävänä oli jättää, Viktor Emmanuelin ottaa vastaan sotasaalis.

Garibaldi lähestyy kuningasta, nostaa hattuaan ja huutaa: Eläköön Italian kuningas.

Johon kuningas vastaa: — Kiitos. Kuinka voit, rakas Garibaldini?

On kaikesta päättäen hyvin helppoa vaihtaa hallitsijoita, kun vain tietää, miten se on tapahtuva. Frans II, Neapelin ja Sisilian kuningas las-keutuu vasten tahtoaan mutta arvokkaasti valtaistuimeltaan; Garibaldi tarttuu pudonneisiin ohjiin ja jättää ne Italian kuninkaalle, joka muuta-min kiitollisuuden sanoin ottaa ne vastaan.

Näin arveli Jättiläinen katsellessaan miten suuret miehet juttelivat keskenään ja mieltien, miten suurenmoisen tuloksen Milazzon tappelu oli tuottanut seitsemänsadan miehen uhrauksella. — Yht'äkkiä hyökkäsi va-paaehtoisten riveistä mies pitäen kädessään valkeaa paperia. — Eräs ru-kous, teidän majesteettinne, huudahti hän.

Hyvä kuningas pysähtyi. Garibaldi istui liikkumaton hevosensa se-lässä. Mutta samalla riensi myöskin kaukaa leiristä poika lyöden rumpua niin tahdikkain iskuin kuin kulkisi kokonaisen komppanian etunenässä. Hänen tuijottava katseensa oli kiintynyt Garibaldiin. Jättiläinen näki hä-nen marssivan ohi ja koetti häntä pidättää. — Gigi, huusi hän. — Gigi, tule tänne. Etkö näe, se on kuningas.

Mutta Gigi ei kuullut. Lyöden rumpuaan hän marssi eteenpäin, ja kuningasta ympäröivät upseerit katselivat häntä hämmästyneinä. Seisoipa myöskin rukouspapereineen saapunut mies aivan ymmällään. Hän ei tun-tenut poikaa, sillä tämän ulkomuoto oli niin levoton ja huolestunut. Hä-

nen vaatteensa olivat riekaleina, silmissä oli omituinen loisto ja poskissa tulipunaiset pilkut.

Poika marssi Garibaldin eteen, mutta nähdessään miehen, kääntyi hän äkkiä tätä vastaan. — Hän se on, huusi hän. — Hän tahtoo surmata teidät! Varokaa kenraali!

— Hänellä on kuumetta, lausui kenraali. — Viekää hänet pois.

Roisto tunsu heti Gigin ja älysi äkkiä vaarallisen tilansa. Hän otti esille revolverin taskustaan, samalla kuin kaksi miestä Garibaldin käs-kystä saapui viemään pois Gigiä. Mutta vaikkakin poika houraili, niin sen verran hän kuitenkin oli selvillä, että tuo mies aikoi tappaa Garibaldin ja että hänen oli pelastettava sankarinsa. Riuhtaisten itsensä irti sotamies-ten kynsistä hän hyökkäsi roiston kimppuun. Revolveri, joka oli suunnattu kenraalin sydäntä kohti, petti ja luoti sinkosi ilmaan.

Kiroten roisto kaatoi heikon Gigin maahan, ja ennenkuin kukaan ehti tajuta, minkä onnettomuuden sairas poika parka oli saanut ehkäistyksi, oli hän jo kadonnut vuoria verhoaviin usviin.

Kananpoika kantoi pois tajuttoman Gigin, jonka päästä vuoti verta, asetti hänet maahan hautoen hänen päätänsä, kunnes hän virkosi.

Tuossa tuokiassa oli poika jälleen tullut tajuihinsa. — Minähän pelas-tin kenraalin, lausui hän katsoen Jättiläistä silmiin, joista vierähteli suuria kyyneliä.

— Luulenpa, että niin teit, poikaseni, vaikkakaan en ymmärrä asiaa. Jaksatko puhua siitä minulle.

— Kuulin heidän keskustelunsa mennessäni pesemään puseroani, sai Gigi sanotuksi.

Jättiläinen nyökäytti päätään. — Keiden keskustelun?

— Kahden roiston ja erään toisen miehen, änkytti Gigi. — Isänsä osuutta hän ei saanut ilmaistuksi. — He aikoivat ampua Garibaldin. Mi-nun täytyy hänet pelastaa. Oi, päästäkää, päästäkää. — Ja hän vaipui kuumehoureisiin.

XII LUKU.

Sairaalassa oli valoisaa ja hauskaa, kun kenraali eräänä lokakuun aamuna saapui sinne esikuntineen.

Gigi, joka lepäsi äärimmäisessä vuoteessa, oli entisensä varjo. Mutta hän parani vähitellen. Sairaanhoidattajatar siirtyi syrjemmäksi Garibaldin verkalleen lähestyessä vuodetta.

— Kuinka on laitasi, poikaseni? kysyi hän ystävällisesti. — Toivon, että voit paremmin.

— Kiitos, herra kenraali. Paljoa paremmin.

— Se ilahduttaa minua. Voinko tehdä jotakin hyväksesi.

— En tarvitse mitään, herra kenraali. — Jättiläinen on antanut mi-nulle kukkia ja Kananpoika toi nämä munat. Pöydällä oli kauniita syksyn-ruusuja ja pari tuoretta munaa.

Garibaldi näytti hämmästyneeltä ja vieressä seisovien upseerien naamat venyivät leveään hymyyn.

— Tätä en ymmärrä. Kuka on Jättiläinen ja kuka Kananpoika?

Gigin hopeainen nauru helähti. — Luonnollisesti ette. Jättiläinen on vanhoja ystäviänne, herra kenraali. Hän on kertonut monia juttuja, miten te taistelitte rinnan Etelä-Amerikassa ja aina voititte. Te nimititte hänet Sisilian vapaaehtoisten kapteeniksi ja hän haavoittui Milazzossa.

— Nyt muistan sen. Mutta puhut jo liian paljon. Vai kuinka sisar?

Nunna nyökäytti painaen päänsä Gigin päätä vasten.

— Nyt en saa jäädä kauemmaksi.

— Palaatte kai, herra kenraali? rukoili poika pitäen kiinni kenraalin kädestä.

— En voi, poikaseni. Huomenna nostan purjeet matkustaakseni Capreeraan. Työni täällä on täyttynyt.

Syntyi hämmästyttävä hiljaisuus. Ainoastaan upseerit tiesivät, mitä Garibaldille maksoi luovuttaa paikkansa vakinaisille italialaisille kenraaleille ja vetäytyä takaisin Capreran kalliosaareen. Hän oli taistellut, voittanut ja jättänyt kuninkaalle voittonsa hedelmät. Häntä ei tarvittu enää, ja suuri suru täytti hänen sydämensä. Jonkun kerran vastaisuudessa hänen maansa kenties oli pyytävä hänen apuansa, ja silloin hän oli ilomielin astuva esiin heiluttamaan kalpaansa ja viemään sotajoukkojansa voittoon. Sillävälin hän oli saarellaan kohottava kotinsa muureja, hoitava pikku karitsoitaan ja vuohiaan hellyydellä, joka on ominaista suurille luonteille. Se oli oikein, mutta vaikeaa yksin Garibaldillekin, joka oli elänyt Italialle, sen toiveille ja harrastuksille. Kuningas oli sanonut: »Sinä olet taistellut kauan. Nyt on minun vuoroni. Sinun joukkosi ovat väsyneet, minun täysissä voimissa. Sinun täytyy levätä.» Ja Garibaldi totteli, mutta murhemielin. Ei sekään, että hän voittoisana marssi Neapeliin ja istuen kuningas Viktor Emmanuelin vieressä otti vastaan kansan ylistyksen ja kunnian, voinut kokonaan parantaa eikä peittää haavaa, minkä hän oli saanut sieluunsa.

Kenraali sai ponnistaa voimiaan pysyäkseen tasapainossa. — Ennen poistumistani haluan muutamain yksinkertaisin sanoin kiittää sinua siitä, mitä olet tehnyt puolestani ja mitä minä en koskaan unohda. Ja kunnioitukseni ja kiitollisuuteni merkiksi on miellyttävä velvollisuuteni ojentaa sinulle tämä mitali, korkein kunnianosoitus, mitä urhoollisuudesta ja rohkeudesta on annettu. Tämä on niitä kunniamerkkejä, joita Palermon viranomaiset ovat päättäneet antaa armeijani kaikkein urhoollisimmille. *Iddio ti benedica figlio mio* (Jumala sinua suojelkoon poikaseni)!

Gigi oli sanattomana ilosta Garibaldin kiinnittäessä tämän merkin hänen rintaansa Italian kansallisiväreillä, punaisella, valkoisella ja vihreällä. Nykyisin ovat nämä merkit, joita Garibaldi jakoi jäljellejääneille maailman kuuluista »tuhannestaan» kalleimpia jalokiviä arvokkaammat. Se soturivanhus, jonka punaisessa puserossa on tämä mitali hänen harmaahapsisena ja käyränä kulkiessaan sen suuren päivän vuosipäivänä — se tapahtui kymmenen vuotta Sisilian valtauksen jälkeen — jona Italian joukot marssivat Roomaan, pidetään onnellisena ja suuressa ar-

vossa, eikä kuningaskaan kannu kruunuun suuremmalla kunnialla ja arvokkuudella.

Garibaldi kumartui valkoisen vuoteen yli ja suuteli Gigia otsalle. Senjälkeen punaiset puserot katosivat sairaalasta ja miekkojen kalina hävisi kadun meluun.

Seuraavana päivänä Jättiläinen ja Kananpoika istuessaan Gigin vuoteen vieressä saivat tietää tapauksesta — miten Garibaldi oli saapunut sinne, mitä hän sanoi ja miten hän oli suudellut Gigia jäähyväisiksi. Ja hän näytti pitävän tätä suudelmaa kaikkein korkeimpana kunnianaan.

Vavistuksella ja kunnioituksella miehet koskettelivat tätä mitalia, ikäänkuin se olisi ollut pyhä esine. He kertoivat, että kenraali samana aamuna oli purjehtinut Caperaan pienellä Washington laivalla. Ainoastaan jotkut ystävät olivat seuranneet häntä. Eikä hän matkustanut sen rikkaampana kuin muutamia kuukausia aikaisemmin lähtiessään Sisiliaan. Mukanaan hänellä oli ainoastaan repaleinen univormu, joku satainen ja säkillinen vihanneksia, säkillinen viljaa ja kimppu kuivattua kalaa. Jättiläinen ei hävennyt kyyneliänsä kuvatessaan tätä liikuttavaa näytöstä, ja Kananpoika itki ääneensä.

Frans II oli lähtenyt Neapelista, ja kreivi Romoli, neapellilaisen armeijan kenraali, oli ilman vähimpiäkään tunnonmoitteita vannonut valan Piemontin kuninkaalle. Hän oli jo vaihtanut neapellilaisen upseeri-asunsa italialaisen armeijan kenraaliunivormuun. Vähän jälkeen Garibaldin lähdön jätti kreivi Romolin palvelija hänelle kirjeen, joka kuului seuraavasti:

»Rakas veli. Hämmästyt suuresti saadessasi nämä rivit henkilöltä, jonka aikoja sitten olet pitänyt kuolleena. Olin arvellut, etten ilmaisisi itseäni sinulle, koska katsoin paremmaksi, että pidit minua kuolleena, sen miehen tappamana, jonka surmasin, — ei maksa vaivaa enää toistaa tämän vanhan jutun yksityiskohtia. Sen sijaan kerron sinulle elämästäni muutamia seikkoja, joiden tietäminen on tarpeellista.

Kreivitär Claudia Contini pakeni minun kerallani, eikä Orsinin. Hän tuli vaimokseni ja kuoli ennen pitkää, mutta poikamme elää ja käy nyt kuu-dettatoista. Olin uneksinut vieväni hänet Neapeliin ja tekeväni hänestä suuren miehen, mutta se oli ainoastaan unelma. Kenties sinä rupeat hänen isäksensä ja holhoojaksensa?

Oletko koskaan kuullut puhuttavan Viola ryöväristä? Minä olen se mies. Kuvittelen mielessäni, että kasvosi ilmaisevat mitä suurinta inhoa. Mutta älä sitä ajattele, kaikki on ollutta ja mennyttä. Olen karannut, eikä kukaan enää hae minun päästäni luvattua palkkiota.

Ja vielä toinen yllätys. Oletko koskaan kuullut puhuttavan Emilio Rossista, joka oli Frans Josefin valtikan takana? Se olen minä. Minä pidin häntä käsissäni kuin nukkea ja hoidin valtikan ohjia. Ja kuitenkin ei kuningas tiennyt, että minä olin Viola, maantieryöväri. Todelakin ylimielistä pilaa. Minä se myöskin määräsin Violan vangitsemisesta 50,000 liren palkinnon sille, joka toisi hänet elävänä tahi kuolleena. Ainoastaan sattuma tahi hyvä järkeni pelasti minut joutumasta ilmi.

Ja samalla kuin näyttelin näitä molempia osia, elin yksinkertaisena talonpoikana eräässä ränstyneessä majassa Sisilian vuorikylässä. Sinne jätin vaimoni, kunniallisen, mutta taitamattoman talonpoikaisvaimon sekä pienen suloisen Iva tyttäreni. Syystä että rakastan häntä, jätän hänet tänne matkustaessani vieraaseen maahan. Saadessasi tämän kirjeeni, olen jo kaukana merellä vaimoni seurassa, joka on hyvä ja uskollinen nainen, enkä siis tahdo häntä jättää. Olen näytellyt osani. Tunnustan vilpittömästi, että on ollut tilaisuuksia, joissa olen katkerasti katunut sitä, että olen joutunut pelaamaan näin vaarallista peliä.

Viola, kuljeksivaa ryöväriä, ei ole enää olemassa, talonpojat nukku-koot siis rauhassa. Mutta minä en aio päättää elämäni vankilan muurien sisällä. Sitäpaitsi sanon sinulle suoraan, etten ole koskaan oikein pitänyt ammatistani enkä nauttinut epärehellisellä tavalla saadusta rikkaudesta. Vakuutan samalla kunniasanallani, etten ole koskaan tehnyt lapselle enkä naiselle mitään pahaa; minä tahi väkeni emme ole milloinkaan surmanneet ketään miestä paitsi itsepuolustuksessa, ja silloin koetin aina kolminkertaisesti korvata vainajan leskelle tahi lapsille. Ja viimeisinä aikoinani olen, mikäli mahdollista, koettanut sovittaa rikoksiani.

Siinä kertomukseni niin pitkälle kuin se voi kiinnittää mieltäsi, lopuksi ainoastaan eräs asia. Minä perustin salaliiton surmataksemme Garibaldin, sillä häntä minä vihaan. Mutta oma poikani teki aikeeni tyhjiksi, ja tältä kannalta katsoen olen siitä iloinen. Minun täytyy kuitenkin olla hänelle ainiaaksi kuollut ja sinun on tultava hänen isäksensä. Sinulla ei ole lapsia ja vaimosi on hyvä nainen. Tyttäreni olen jättänyt Palermoon Maria Salvucci nimiselle naiselle, joka jättää sinulle myöskin Gigin perinnön. Se riittää molemmille. Et usko, miten raskasta minulle on jättää lapseni, mutta minun täytyy. Olen näytellyt huonon osan. Olisi melkein aika esiripun laskea elämäni ylitse. Mutta kenties elän paremmin toisessa maassa; ainakin koetan. Ja kun esirippu kerran laskee, niin armahtakoon Jumala silloin syntisen miehen sielua. Addio, fratello mio!

R o m e o.

Unohdin sanoa, että löydät Gigin Santo Spiriton sairaalasta. Hän on hyvä poika, tee hänestä mies.

Kreivi Romolo istui kauan ikkunan ääressä ja lämpimiä kyyneliä vieri hänen poskelleen. Hän toivoi että olisi voinut lausua veljellensä jäähyväiset tämän lähtiessä meren taakse. Mutta sydämessään hän toisti hänen rukouksensa: »Jumala armahtakoon syntisen miehen sielua!» Hän nousi soittaen kiihkeästi ovikelloa.

— Vaunut on valjastettava mahdollisimman pian. Minun täytyy matkustaa Santo Spiritoon.

— Se on tänään suljettu, herra kreivi, intti palvelija.

— Samantekevä, käsken avata, vastasi kreivi päättäväisesti. — Ja Orlando, sytytä valkea lännenpuoliseen kamariin ja laita vuode. Tee kaikki niin hyvin kuin mahdollista. Veljenpoikani tulee kotiin,

Orlando kumarsi kunnioittavasti. — Kolmekymmentä vuotta olen ollut kreivin palveluksessa, mutta en ole koskaan tiennyt, että hänellä on veljenpoika, mutisi hän mennessään.

Haluat kai tietää, miten kertomus päättyy? Juttelenpa siis kuinka Gigille kävi. Hän eli muutamia vuosia hyvin onnellisena Ivan kanssa kuniissa Palermon huvilassa ja sai paraan kasvatuksen mitä setänsä saattoi antaa. Senjälkeen hän astui maansa palvelukseen. Kun ikuinen kaupunki vallattiin, otti hän osaa voitokkaaseen hyökkäykseen, ja Viktor Emmanuel huudettiin koko Italian kuninkaaksi.

Jos olisit ollut joskus Roomassa, kun kuningas Humberto ratsasti palatsistaan tarkastamaan joukkojaan, olisit hallitsijaansa seuraavassa loistavassa upseerien rivissä kenties nähnyt myöskin kreivi Giovanni Romolin, sukunsa päämiehen setänsä kuoleman jälkeen. Rinnassaan hänellä oli lukuisia kallisarvoisia koristeita, mutta niiden joukossa oli myöskin eräs melkein näkymätön punavalkeanvihreässä nauhassa riippuva pronssimitali, jossa oli Guiseppe Garibaldin kuva. Ja kreivi Romolille on tämä kaikkia muita kallisarvoisempi, koska suuri sankari itse oli sen antanut vapaaehtoisten armeijassa olevalle köyhälle rumpalipojalle.

Alhaalla erään roomalaisen palatsin linnanpihalla Jättiläinen kiilloiteli kenraalin aseita, joihin kuvastuivat Italian auringon ihanat säteet. Työskennellessään hän hilpeästi vihelteli Garibaldin marssia vaihdellen silloin tällöin ystävällisiä sanoja Marian, Gigin vanhan hoitajattaren kanssa, jonka huolehtimista kreivi ei lyönyt laimin ottaessaan omaisuutensa haltuunsa. Kananpoika elää vielä ja kyntää kreivi Romolin huvilan luona olevaa peltoa. Eikä hän koskaan ole lakannut valittamasta sitä, ettei maantierosvo Violan etsiminen tuottanut tuloksia ja ettei kukaan koskaan vaatinut hänestä luvattua palkintoa.

Mailta ja Meriltä

Seikkailukirjasarja nuorisolle, toimittaja
Teuvo Pakkala. Seuraavat uudet nu-
merot ovat ilmestyneet. Hinta kappaleelta
..... 60 penniä

- N:o 43. **Uljas tyttö.** Sotakertomus. Tositapaukseen pe-
rustuva tarina »Viipurin kujanjuoksusta», kirjoittanut
J. O. Åberg.
- N:o 44. **Gigi eli rumpalipoika Garibaldin armeijassa.**
Urhean sotilaspojan jännittäviä seikkailuja.
- N:o 45. **Halki malaijilaisen aarniometsän.** Omituinen,
mukaansatempaava seikkailukertomus.
- N:o 46. **Sanomalehtimiehen seikkailuja.** Vauhdikas nyky-
aikainen kertomus lentokoneiden maailmasta.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä

B. S. Ingemannin

Historiallinen romaanisarja.

Maailmankirjallisuuden parhaita historiallisia
romaaneja, jännittäviä, seikkailurikkaita, raikas-
henkisiä. Sarja käsittää seuraavat kuvilla
..... kaunistetut romaanit:

Erik Menvedin lapsuus.

596 siv. Hinta 4:—, sid. 7:—.

Waldemar Seier.

582 siv. Hinta 4:—, sid. 7:—.

Kuningas Erik ja lainsuojattomat.

442 siv. Hinta 3:—, sid. 6:—.

Tanskan prinssi Otto.

442 siv. Hinta 4:50, sid. 7:50.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä